

УДК 659:631.1.027:65.012.34

В. П. Якобчук,
к. е. н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир
В. А. Якобчук,
аспірант, Житомирський національний агроекологічний університету, м. Житомир

ВПЛИВ РИНКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ГЛОБАЛЬНУ ЛОГІСТИКУ ЗЕРНА

V. Yakobchuk,
Ph.D., professor, head of economics and intellectual property, Zhytomyr National Agroecological University, Zhitomir,
Ukraine
V. Yakobchuk,
graduate student, Zhytomyr National Agroecological University, Zhitomir, Ukraine

IMPACT OF ECONOMIC INFORMATION MARKET ON GLOBAL LOGISTICS OF GRAIN

У статті досліджуються проблеми впливу ринку економічної інформації на глобальну логістику зерна. Обґрунтовується важливість розвитку інформаційного середовища для покращення показників економічної діяльності підприємств зернової галузі в умовах глобалізації логістичної діяльності. Акцентується увага на економічній інформації як основному ресурсі інноваційного розвитку аграрного сектору економіки.

У статті проаналізовано основні наукові підходи щодо сутності інформації та особливостей її використання в економіко-логістичній діяльності підприємств зернової галузі в умовах глобалізації. В дослідженні обґрунтовано особливості сучасного ринку економічної інформації та розкрито механізм функціонування його основних інститутів в глобальному середовищі. Авторами зроблена спроба показати суперечності між глобалізаційними процесами та українським ринком економічної інформації в розрізі логістики зерна.

У роботі запропоновано шляхи удосконалення системи принципів формування інфраструктури ринку економічної інформації в зернової галузі та обґрунтовано комплекс заходів щодо посилення впливу ринку економічної інформації на глобальну логістику зерна.

The article explores the issues of the impact of the market of economic information on the global logistics of grain. Here we tried to justify the importance of the development of the information environment to improve the economic performance of the grain industry enterprises within globalization of logistics activities. The attention is focused on economic data as the main resource of innovative development of the agricultural sector.

Authors have analyzed the basic scientific approaches regarding the nature of the information and especially its use in economic and logistics activities of grain industry enterprises within the context of globalization. The study substantiates the peculiarities of the market of economic information and unveils the mechanism of functioning of its key institutions in the global environment. The authors attempt to demonstrate the contradiction between globalization processes and Ukrainian market of economic information in terms of grain logistics.

The research presents the suggestions of improving the system of principles of forming economic information market infrastructure in the grain industry, and substantiated a set of measures to enhance the impact of market economic information on the global grain logistics.

Ключові слова: інформація, інформаційне середовище, ринок інформації, ринок економічної інформації, глобалізація, логістика зерна.

Key words: information, information environment, market information, market and economic information, globalization, the logistics of grain.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Перше десятиліття ХХІ ст. ознаменувалось бурхливим становленням мережевої економіки основаної на широкому застосуванні прогресив-

них інформаційних технологій в більшості стратегічних галузей економік розвинутих країн. Водночас з появою інформаційних технологій формується система економічних, організаційних та право-

вих відносин щодо продажу, купівлі і розповсюдження інформаційних продуктів і послуг, які разом з інформаційною інфраструктурою утворюють інформаційний ринок.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Основною складовою вищезазначеного ринку є ринок економічної інформації, кінцевою метою якого є покращення економічних показників в економічних системах мікро-, мезо-, макро- та глобального рівня. Ми погоджуємось з думкою Є. Марко, що "ринок економічної інформації включає в себе процеси продукування, ретрансляції та споживання інформації на макро- і мікрорівні національного господарства і являє собою сукупність усталених принципів, правил, інструментів та інфраструктуру, які визначають загальну атмосферу та розширене відтворення різнобічної інформації, також підтверджує свою дієздатність шляхом застосування найбільш сучасних інформаційно-комунікаційних технологій" [1].

Виключне значення інформації демонструє сучасний світовий досвід, що показує як слабке інформаційне озброєння країн у глобальному світі приводить до зростання міждержавної економічної нерівності та викликає процес соціальної маргіналізації, унеможлиблює застосування новітніх знань та передових інформаційних технологій, що в свою чергу викликає постійне та стабільне техніко-економічне відставання країни, а згодом формує її цивілізаційну безперспективність і історичне зникнення. Для того, щоб країну не спіткала така участь, світова практика розвинених країн демонструє процес масштабної інформатизації стратегічних галузей, їх орієнтацію на зростання частки розумової праці в галузі, свідчить про збільшення зусиль щодо пошуку та переробки інформації.

Основними передумовами інформатизації аграрної економіки є зростаюча потреба аграріїв в інформаційних благах та послугах, різке відставання аграрного сектору в сфері науково-технічного забезпечення аграрного виробництва, та необхідність розвитку інформаційного потенціалу галузі. Прикладом вирішальної ролі інформаційного ринку в галузі може слугувати аналіз зроблений відомим американським вченим Р. Райхом щодо оцінки ступеня продуктивності праці американського фермера, що свідчить про те, що "вони працюють спираючись на величезну інформаційну базу, яка складалась протягом віків, досконало знають все про добрива та ґрунтові умови, гібридне насіння та сівозміну, інсектициди та гербіциди; володіють технікою роботи з трактором та збиральним комбайном; розуміються на тонкощах ділових відносин із закупівельниками; ведуть облік та контроль; організують кооперативи для будівництва сховищ силосу; стежать на новітніми технологічними досягненнями. Якщо вони вищою

Таблиця 1. Світовий ринок зерна (пшениця, ячмінь, кукурудза) у 2012—2013 рр.

Основні постачальники зерна у світі	Обсяг експорту, млн т	Частка країн у загальному експорті, %
США	66,7	24,1
Аргентина	32,2	11,6
Австралія	28,8	10,4
Росія	27,4	9,9
ЄС-27	23,0	8,3
Україна	22,6	8,2
Канада	19,5	7,0
Бразилія	14,6	5,3
Казахстан	11,3	4,1
Світ, всього	276,6	100,0

Джерело: дані [3].

худобу, то мусять знати все про селекцію та антибіотики. Їм доводиться користуватись комп'ютером для оптимізації складу кормів.

Сьогоднішній американський фермер звичайно має університетську підготовку, яка дозволяє йому бути рослинником, механіком, ветеринаром, хіміком, оператором комп'ютера, бухгалтером і менеджером" [2].

Процеси глобалізації аграрних ринків пов'язані з необхідністю удосконалення організаційної цілісності руху товарів, інформації, фінансів та інших факторів виробництва, що сприятиме підвищенню ступеня їх мобільності, динамізму, та забезпечить мінімізацію транзакційних витрат та максимізацію прибутків аграрних підприємств. Особливо актуальною, в цьому зв'язку, для України є посилення ролі економічної інформації в логістизації зернового ринку який виступає фундаментом забезпечення продовольчої безпеки та основою розвитку експортного потенціалу країни.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — визначення факторів впливу ринку економічної інформації на глобальну логістику зерна на основі застосування системного міждисциплінарного підходу до аналізу процесів глобалізації аграрних ринків.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах глобалізації ринкових відносин логістизація зернової галузі потребує наявності об'єктивної, достовірної і доступної за ціною інформації про товарно-матеріальні та фінансові потоки. Так, економічна інформація надана Міністерством аграрної політики США про стан світового ринку зерна за останні роки є підставою вважати, що Україна входить до десяти найпотужніших зернотрейдерів та дозволяє робити оптимістичні прогнози щодо майбутнього розвитку галузі (табл. 1).

Так, таблиці 1 показує, що частка України в загальному експорті зерна в 2012—2013 рр. складала 8,2 %, але враховуючи кліматичні зміни, що сприяють збільшенню посівних площ в Україні, зростання врожайності в останні роки, покращення якості і логістичного забезпечення зернового

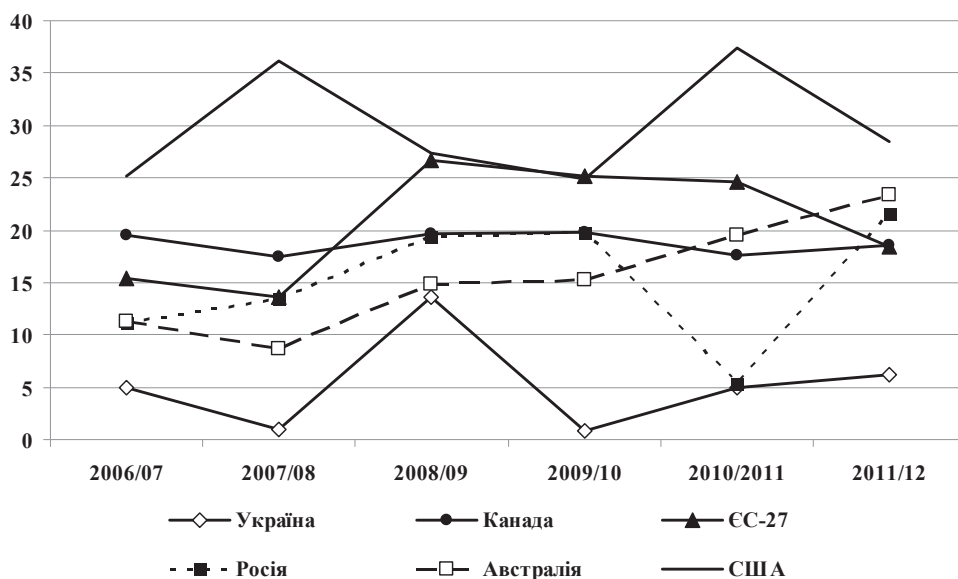

Рис. 1. Динаміка експорту пшениці

Джерело: дані [3].

ринку в майбутньому можна очікувати значне зростання експорту. Сьогодні, об'єктивна та доступна економічна інформація дає можливість проаналізувати динаміку світового ринку зерна, визначити співвідношення попиту та пропозиції зернових культур у провідних країнах світу, оцінити зміну зернових запасів, співвідношення експортних та імпорتنих позицій (рис. 1), і таким чином забезпечити логістику потоків, раціонально маневрувати ресурсами. Так, реальна економічна інформація про нестабільність врожайності, валового збору забезпечує логістизацію потоків продажів на внутрішньому на зовнішньому ринках, сприяє створенню інформаційно-логістичної системи функціонування зернового ринку, дає можливість визначити ступінь його еластичності, оцінити зміни кон'юнктури та конкурентоспроможності підприємств.

Ми вважаємо, що до важливого переліку Френсіса Бекона англійського філософа XVI ст., що стверджував "Три речі роблять націю великою та успішною: родючі ґрунти, дієва промисловість та легкість переміщення людей і вантажів по країні", без сумніву, в глобальному середовищі необхідно додати економічну інформацію. Цю думку підтримує В.М. Курганов, що пов'язує сучасний стан розвитку логістики з глобалізацією світової економіки та найвизначальнішою роллю інформаційного забезпечення [4, с. 14].

Використання логістично-інформаційного підходу до управління зерновими потоками передбачає інтеграцію учасників логістичного процесу на зерновому ринку в єдину логістично-інформаційну систему, що є комплексом елементів теорії логістики, технічних засобів та наукових досліджень призначених для вирішення багатокритеріальних завдань забезпечення єдності матеріало-, інформаційно-управлінського і фінансового по-

токів. У глобальній перспективі основними рисами логістично-інформаційної системи ринку зерна повинні бути: цілісність, органічність, мобільність, адаптивність та ієрархічність, як на мега-, так і макро-, мезо- і мікро- економічних рівнях. У такій системі вирішення проблеми вибору, що визначається здатністю відповісти на питання, що виробляти, як виробляти, для кого і коли в глобальному середовищі передбачає наявність потоку систематичної і достовірної інформації про стан та тенденції споживчого попиту, вартість, якість та інші характеристики сировини, обладнання, стан та тенденції фінансового ринку, ринковий статус суб'єктів, економічну динаміку, трудові ресурси, технології тощо.

Інформаційно-спроможним ринок зерна в умовах глобалізації може бути тільки при умові набуття ряду характеристик: об'єктивність та достовірність інформації, наявність інституційної інфраструктури, стандартів, технічних умов, систем сертифікації продукції та якості, ліцензування діяльності підприємств, рейтингової оцінки, систем захисту та чіткої ідентифікації правомочностей власності, контролю за контрактними зобов'язаннями. Економічна інформація при забезпеченні глобальної логістики зерна має бути доступною та безкоштовною для суб'єктів різних форм власності та господарювання. Це можливо лише за умови широкої підтримки та фінансування логістизації економічної інформації державними та недержавними інформаційними базами. Так, на основі інформації, що подають виробники зерна про торгові марки, фірмові знаки, географічні означення, ступінь конкурентоспроможності продукції можна визначити частку, яку компанія має на внутрішньому ринку та займає в експорті зернових. В Україні основними фірмами-експор-

терами зернових є десять провідних компаній, а їх частка становить:

- ТОВ "Хліб Інвестбуд" (Київська область) — 10,3;
- ТОВ "Кернел" (Київська область) — 10,1;
- " СП "Нібулон" (Миколаївська область) — 7,3;
- ТОВ "Луї Дрейфуз Комодітіз Україна ЛТД" (Київська область) — 7,2;
- ТОВ "Альфред С.Топфер Україна" (Київська область) — 5,6;
- Бунге (Київська область) — 5,5;
- ПП "Серна" (Київська область) — 4,1;
- Каргілл (Київська область) — 4,0;
- ТОВ "Нобл Ресорсіз Україна" (Київська область) — 3,2;
- ТОВ "Гермес-Трейдінг" (Київська область) — 2,0.

Для підвищення конкурентних позицій кожної компанії та створення для них рівних стартових умов держава повинна сформувати інституційне та правове середовище, яке забезпечило б захист від підробки, збереження комерційної таємниці, створення репутації високої якості. Такі дії, на рівні світового господарства, стануть вагомим чинником інтеграції національного зернового ринку до світового, сприятимуть розвитку системи глобальної логістики зерна.

Зростання попиту на економічну інформацію в умовах глобалізації ринку зерна, перш за все пов'язане зі збільшенням витрат на логістичне забезпечення так званих "транзакційних витрат". Це поняття було введено Р. Коузом у 30-ті роки ХХ ст. і виходить із необхідності витрачання коштів на координацію дій економічних агентів під час здійснення тих чи інших операцій. На зерновому ринку до транзакційних витрат відносяться витрати на пошук інформації, ведення переговорів, витрати вимірювання, специфікації та захисту прав власності, опортуністичну поведінку. Вищезазвані витрати ростуть при зростанні географічної протяжності зернового ринку, його глобалізації, збільшенні числа покупців та продавців, їх тривалості та присутності на ринку. Разом з тим, поступово економічна інформація на глобальному ринку зерна все частіше стає об'єктом отримання вигоди, надприбутків фірм та підприємств які займаються збором, обробкою, наданням на платних умовах інформації, яка не завжди є достовірною і відповідно, враховуючи високу ціну, є недоступною. Якщо позиція держави пасивна і вона не фінансує потік економічної інформації, то конкурентоспроможність і прибутковість виробників зерна та зернотрейдерів різко знижуються, скорочується загальний експорт зерна, знижується ступінь продовольчої безпеки держави.

ВИСНОВКИ

Таким чином, глобальні засоби масової інформації та інструменти ринку економічної

інформації виконують в логістичній системі ринку зерна вирішальну роль, забезпечують реалізацію ряду важливих функцій і стають основним ресурсом подальшої економічної динаміки. Система глобальної логістики зернового ринку отримує значний поштовх до розвитку коли суб'єкти всіх рівнів спрямують дії на покращення якості інформаційного продукту, зниження ціни на нього, використання можливостей багаторазового застосування.

Література:

1. Марко Є.І. Державна стратегія формування ринку економічної інформації у національному господарстві України: дис ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Марко Є. І.; Ін-т законодав. Верховної Ради України. — К., 2010. — 240 арк.
2. Райх Р. Труд наций. Готовься к капитализму XXI века // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. — М.: Academia, 1999. — С. 506—527.
3. USDA: FAS USDA, Grain: World April 2012, World Markets and Trade [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fas.usda.gov/grain/Current/>
4. Курганов В.М. Логистика. Управление автотомобильными перевозками. Практический опыт / В.М. Курганов. — М.: Книжный мир. — 2007. — 448 с.
5. Гурій М. Інформатизація суспільства в умовах глобалізації / М. Гурій, Н. Біян // Молодь і ринок. — 2013. — № 6. — С. 168—171.
6. Грузіна І.А. Проблеми інформатизації в Україні / І.А. Грузіна // Економіка розвитку. — 2013. — № 3. — С. 38—42.

References:

1. Marko, Ye.I. (2010), "National Strategy for market development of economic information in the national economy of Ukraine", Ph.D. Thesis, economy, Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
  2. Rajh, R. (1999), Trud nacij. Gotovjas' k kapitalizmu XXI veka [Work of Nations. In preparation for the XXI century capitalism], Academia, Moscow, Russia.
  3. USDA: FAS USDA, Grain: World April (2012), "World Markets and Trade", available at: <http://www.fas.usda.gov/grain/Current/> (Accessed 5 September 2015).
  4. Kurganov, V. M. (2007), Logistika. Upravlenie avtomobil'nymi perevozkami. Prakticheskij opyt [Logistics. Management of road transport. Practical experience], Knizhnyj mir. Moscow, Russia.
  5. Hurij, M. and Biian, N. (2013), "Informatization of society in the context of globalization", Molod' i rynok, vol. 6, pp. 168—171.
  6. Hruzina, I. A. (2013), "Problems of informatization in Ukraine", Ekonomika rozvytku, vol. 3, pp. 38—42.
- Стаття надійшла до редакції 23.09.2015 р.